

Кафедра дерев'яних духових інструментів

Сучасна ансамблева музика

Освітній ступінь	бакалавр	<table border="1"><tr><td>Курс</td><td>2,3,4</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>3,4,5,6,7,8</td></tr></table>	Курс	2,3,4	Семестр	3,4,5,6,7,8				
Курс	2,3,4									
Семестр	3,4,5,6,7,8									
Спеціальність	025 Музичне мистецтво									
Освітня професійні-програми	«Фортепіано», «Скрипка», «Оркестрові струнні інструменти: «Альт», «Віолончель», «Оркестрові струнні інструменти: «Арфа», «Контрабас», «Оркестрові духові та ударні інструменти: «Флейта», «Гобой», «Кларнет», «Фагот», «Саксофон», «Валторна», «Труба», «Тромбон», «Туба», «Ударні інструменти»	<table border="1"><tr><td>ECTS</td><td>24</td></tr><tr><td>Годин</td><td>720</td></tr><tr><td>Практичні заняття</td><td>400</td></tr><tr><td>Самостійна робота</td><td>320</td></tr></table>	ECTS	24	Годин	720	Практичні заняття	400	Самостійна робота	320
ECTS	24									
Годин	720									
Практичні заняття	400									
Самостійна робота	320									
Статус	<u>вибіркова</u>									
Форма контролю	<u>залік</u>									

Інформація про викладача

ПІБ	Рунчак Володимир Петрович старший викладач кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій, кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України ім.П.Чайковського
Профіль викладача	
e-mail	runchak@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Виконання сучасної музики ніколи не було учбовим предметом в українських музичних вузах. На жаль, ні для кого не є секретом, що гідно закінчуючи своє вище професійне навчання багато колишніх студентів, а нині молодих виконавців, не є професійно готовими, як до гри нових технічних прийомів, так і не є навіть знайомими зі способами звуковидобування, які у професійному світі давно вже є класикою ХХ ст. Тому й продовжуючи свою працю в оркестрі, хорі чи в сольній виконавській кар'єрі молоді артисти є ніби недо-навченими. Все це гальмує швидко підготовку концертних програм в мистецьких колективах, а додаткові запитання на репетиціях забирають час від художньої роботи над творами. Якщо з вивченням музикознавчого предмету - сучасна композиторська творчість, справа є вирішеною, то з виконавської точки зору цю проблему в нашій країні навіть не проголошено.

Зважаючи на безперечний професійний вузівський авторитет Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського, вперше в нашій країні започаткувала діяльність вивчення предмету Сучасне ансамблеве виконавство (Ансамбль сучасної музики). Подібні колективи, а також кафедри сучасного

музичного виконавства, є у багатьох музичних вузах розвинених країн світу.

Учасниками ансамблю є переважно студенти II-IV курсів оркестрового факультету, що представляють усі оркестрові інструменти. Також передбачається залучення піаністів, співаків, студентів факультету народних інструментів. Це є класичний принцип формування подібних колективів у світі (в середньому від 7-10 виконавців до 50 і більше). Ансамбль працює чотири академічні години на тиждень та дає два концерти у семестрах з різними програмами. Студенти отримують семестрові оцінки з вивчення предмету: Сучасне ансамблеве виконавство. Репертуар колективу: класика XX ст., сучасна українська та зарубіжна музика. Передбачається активна участь українських композиторів у репетиційному процесі.

Мета курсу - опанування специфікою ансамблевого музикування в контексті фахових компетентностей виконавця.

Завдання курсу:

- розкрити загальні поняття ансамблевого мистецтва в контексті сучасної інструментальної практики;
- осмислити еволюцію виконавських стилів ансамблевого виконавства в історичному зрізі епох;
- усвідомити форми та методи роботи виконавців у ансамблевому музикуванні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- загальні поняття ансамблевого мистецтва в контексті сучасної інструментальної практики;
- еволюцію виконавських стилів ансамблевого виконавства в історичному зрізі епох;
- форми та методи роботи виконавців у ансамблевому музикуванні.

вміти:

- аналізувати систему засобів музичної виразності сучасного ансамблевого виконавства;
- творчо переосмислювати і застосовувати у власній професійній діяльності особливості стильових концепцій сучасних виконавських тенденцій;
- застосовувати практично форми та методи роботи виконавців у ансамблевому музикуванні.

Перелік тем:

МОДУЛЬ 1. Головні компоненти ансамблевої звучності та засоби художньо-виконавської виразності

Змістовний модуль 1. Організаційні засади репетиційного процесу

Тема 1. Ансамбль – сутність, функції та завдання

Тема 2. Тренінг виконавського апарату студента під час гри в ансамблі

Тема 3. Формування навиків ансамблевої злагодженості різних груп колективу (технічний аспект)

Тема 4. Робота над досягненням художньої виразності під час ансамблевого виконавства

Змістовний модуль 2. Моделювання творчо-виконавської концепції артиста ансамблю

Тема 5. Формування моделі художнього образу та методів практичного втілення

Тема 6. Методика роботи з різними складами ансамблевих груп

Тема 7. Методика роботи над творами з супроводом, включаючи твори великих форм

Тема 8. Генеральна репетиція та концертне виконання як спосіб реалізації творчого задуму

МОДУЛЬ 2. Ансамблеве мистецтво у творах українських композиторів

Змістовний модуль 3. Національні особливості ансамблевої музичної спадщини

Тема 9. Українська сучасна ансамблева музика, особливості мелодичного тематизму

Тема 10. Особливості практичної роботи з різними групами ансамблю

Тема 11. Досягнення художньої виразності та удосконалення компонентів музичної звучності на основі українського музичного тематизму

Змістовний модуль 4. Особливості інтерпретації сучасних українських ансамблевих творів в контексті їх авторської концепції

Тема 12. Інтерпретація художнього образу в українських творах для ансамблевого складу

Тема 13. Робота над творами українських композиторів з супроводом

Тема 14. Втілення творчого задуму та концертне виконання ансамблевих творів сучасних українських композиторів

МОДУЛЬ 3. Сучасна ансамблева музика в творчості зарубіжних композиторів

Змістовний модуль 5. Інтерпретаційні механізми творів зарубіжних композиторів

Тема 15. Музика зарубіжних композиторів, особливості мелодичного тематизму

Тема 16. Особливості практичної роботи з ансамблевими групами в контексті музики зарубіжних композиторів

Тема 17. Досягнення художньої виразності та удосконалення компонентів музичної звучності на основі музичного тематизму зарубіжних композиторів

Змістовний модуль 6. Особливості інтерпретації творів зарубіжних композиторів в контексті їх авторської концепції

Тема 18. Інтерпретація художнього образу в ансамблевих творах зарубіжних композиторів

Тема 19. Робота над творами зарубіжних композиторів з супроводом

Тема 20. Втілення творчого задуму та концертне виконання ансамблевих творів зарубіжних композиторів

Форми та технології навчання

Дисципліна «Сучасна ансамблева музика» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» оркестрового факультету Академії складається з практичних занять та годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає контрольні заходи (залік) та обов'язкові концертні (публічні) виступи.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного ансамблевого репертуару, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно розкладу. За умови дистанційного навчання під час карантину або форс мажорних обставин, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали студенти можуть знаходити на сайті бібліотеки Академії <http://lib.knmau.com.ua>.

Методи контролю

Наприкінці семестру студенти проходять підсумкову атестацію у вигляді заліку, сутність якого полягає у перевірці набутих знань і сформованих навичок в опануванні майстерністю ансамблевого виконавства в контексті професійної діяльності. Підсумковий контроль складається з практичної частини – виконання концертної програми в ансамблі.

Поточний (міжсесійний) контроль:

– практичний: виконання партій творів, що є в програмі.

Підсумковий контроль:

– практичний: показ своєї майстерності в концертному виступі.

Система оцінювання

Семестри 2-8

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Робота в ансамблі над репертуаром, що відповідає програмним вимогам	10
2.	Самостійна робота	5
3.	Виконання партій в класі	10
4.	Виконання концертної програми в ансамблі	10
5.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	5
6.	Концертний виступ	10
7.	Залік	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

- **90–100–А– відмінно** вичерпна і розгорнута відповідь на питання колоквиуму з аналізом сучасних літературних джерел, посиланням на інноваційні технології, досвід провідних вітчизняних і зарубіжних митців. Демонстрація високого рівня виконання практичних завдань.
- **82–89–В– добре** ґрунтовна відповідь на питання колоквиуму з аналізом літературних джерел, творчого доробку провідних митців. Демонстрація якісного рівня виконання практичних завдань.
- **74–81–С– добре** повна відповідь на питання колоквиуму з посиланням на літературні джерела, творчий доробок провідних митців. Демонстрація достатнього рівня виконання практичних завдань.
- **64–73–D– задовільно** відповідь на питання колоквиуму в необхідному обсязі без посилань на літературні джерела, творчий доробок митців, окремі неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.
- **60–63–Е– задовільно** відповідь на питання колоквиуму в мінімально допустимому обсязі, значні неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.
- **35–59–FХ– незадовільно (з можливістю повторного складання)**

відповідь на питання колоквиуму в недостатньому обсязі, грубі помилки, неспроможність їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація низького рівня виконання практичних завдань.

- **0–34–F– незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)** відповідь на питання колоквиуму на рівні елементарного розпізнання, неможливість відтворення навчального матеріалу на репродуктивному рівні. Неспроможність виконання практичних завдань.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у всеукраїнських та міжнародних конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

Рекомендована література

1. Академія музичної еліти України: Історія та сучасність: До 90-річчя Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського/Автори - упорядники: А. Лашенко, О. Малозьомова, Т. Гусарчук. – К.: Музична Україна, 2004. – 560 с.
2. Анисимов А. М. Дирижер – хормейстер. – Л.: Музыка, 1976. –
3. Артуро Тосканини//Исполнительское искусство зарубежных стран. – Вып. 6. – М., 1971.
4. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс: Кн.1–2. – М.: Музыка, 1930. – Л.: Музыка, 1963, 1971. – 365 с.
5. Асафьев Б. В. Избранные труды. – М., 1952 – 1955.
6. Багриновский М. Дирижерская техника рук. – М.: ВПА, 1947.
7. Бауэр-Лехнер Натали. Воспоминания о Густаве Малере//Дирижерское исполнительство. – М., 1976.
8. Берденников М. А. Диригентська педагогіка у творчій діяльності Г. Компанійця//Виконавські школи вищих учбових закладів України: Тематичний збірник наукових праць. – К.: Музична Україна, 1990. – 158-160 с.
9. Берлиоз Г. Дирижер оркестра. – М.-СПБ., 1893. – М.,1912.
10. Берлиоз Г. Избранные статьи. – М., 1956.
11. Бобер Л. Педагогічні принципи М. Колесси //Музыка, 1983, № 3.
12. Бобер Лариса, Юзюк Іван. Грані педагогічного таланту//Микола Колесса - диригент, педагог, композитор. – Львів, 1997.
13. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. – Ростовский ГУ, 1983.
14. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. – К., 1996.
15. Борисов Ю. Основы техники дирижирования. – В.: ВПИ, 1980.
16. Боулт А. Мысли о дирижировании//Исполнительское искусство зарубежных стран. Вып. 7. – М., 1975.
17. Бочкарев Л. П. Психология музыкальной деятельности. – М.: Институт психологии РАН., 1997. – 351 с.
18. Букреев И. С. Психологические предпосылки формирования готовности музыкантов – исполнителей к публичному выступлению: Автореф. дис... канд. псих. наук. – М., 1975.
19. Вагнер Р. О дирижировании. – СПб, 1990.//Дирижерское исполнительство. – М.: Музыка, 1975. – С 87
20. Вагнер Р. Письма. Дневники. Обращение к друзьям. – Т. 4. – М., 1911.
21. Вальтер Б. О музыке и музицировании//Исполнительское искусство зарубежных стран. – Вып. 1. – М., 1962.
22. Вейнгартнер Ф. Дирижер//Дирижерское исполнительство. – М., 1976.
23. Вейнгартнер Ф. О дирижировании//Дирижерское исполнительство. – М.: Музыка, 1975.
24. Вуд Г. О дирижировании. – М.: Музгиз, 1958.
25. Выготский Л. С. Психологические основы формирования личности в педагогическом процессе//Собр. соч. в 8 т. – М., 1982. – Т. 2.
26. Гинзбург Л. На пути к теории//Дирижерское исполнительство. – М., 1976.
27. Гинзбург Л. Избранное. – М., 1981.
28. Гликман И. Мейерхольд и музыкальный театр. – Л., 1989.
29. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. – М., 1980.
30. Горелов И. Н., Енгальчев В. Ф. Безмолвный мысли знак: Рассказы о невербальной коммуникации. – М., 1991.
31. Горностаева В. Два часа после концерта. Сборник статей и материалов. – М., 1991.

32. Грум Гржимайло Т. Н. Музыкальное исполнительство. – М., 1984.
33. Грум-Гржимайло Т. Н. Об искусстве дирижера. – М.: Знание, 1973. – 40 с.
34. Гуренко Е. Г. Проблемы художественной интерпретации. – Новосибирск, 1982.
35. Деятельность: теории, методология, проблемы. – М., 1990.
36. Дирижерское исполнительство. Практика. История. Эстетика//Редактор-составитель, автор вступительной статьи, дополнений и комментариев Лое Гинзбург.
37. Доронюк В. Д. Курс техніки диригування. – Івано-Франківськ, 2004.
38. Егоров А. А. Проблемы эстетики. – М., 1974.
39. Еремиаш О. Практические советы по дирижированию. – М., 1964.
40. Ержемский Г. Л. Психология дирижирования. – М.: Музыка, 1988. – 80 с.
41. Ержемский Г. Л. Закономерности и парадоксы дирижирования. Психология. Теория. Практика. – С.-П., 1993. – 260 с.
42. Завадинський Д. Вибір тактових схем//Питання диригентської майстерності. – К.: Музична Україна, 1980.
43. Захаров А. П. Исполнительское хоровое мастерство как предмет хороведения// Музыка, 1986, № 5.
44. Задерацкий В. Музыкальная форма. – Вып. 1. – М., 1995.
45. Задерацкий В. Музыкальная форма. – Вып. 2. – М., 1998.
46. Захава Б. Мастерство актера и режиссера. Изд. 2-е. – М., 1969.
47. Зилоти А. Мои воспоминания о Листе. – СПб, 1911.
48. Золотарев В. Фуга. – М.: Музыка. 1965.
49. Зязюн І. А. Інтелектуальний розвиток особистості в умовах неперервної освіти / Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія/За ред. І. А. Зязюна. – Київ: Віпол, 200. – 636 с.
50. Иванов В. В. Очерки по истории семиотики в СССР. – М., 1976.
51. Иванов В. Ф. Співацька освіта в Україні у XVIII ст. – К.: Музична Україна, 1997. – 289 с.
52. Иванова Л. А. Педагогическое наследие Н. Леонтовича: Автореф. дис... канд. пед. наук. – К., 1983. – 24 с.
53. Иванов-Радкевич А. О. О воспитании дирижера. – М., 1977.
54. Иванов-Радкевич А. Пособие для начинающих дирижеров. – М.: Музыка, 1977.
55. Интервью с Карелом Анчерлом// Сов. музыка. – 1967. № 6.
56. Интуиция, логика, творчество. – М., 1987.
57. Искусство Артуро Тосканини. Воспоминания. Биографические материалы. – Л., 1974.
58. Каган М. С., Эткинд А. М. Общение как ценность и как творчество// Вопросы психологии. – 1988. – № 4.
59. Казачков С. А. Дирижерский аппарат и его постановка. – М.: Музыка, 1967.
60. Казачков С. А. О дирижерско-хоровой педагогике // Музыкальное исполнительство. – Вып. 6. – М., 1970. – С. 120 – 144.
61. Казачков С. А. От урока к концерту. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1990. – 334 с
62. Канерштейн М. Про методику навчання диригентів//Питання диригентської майстерності. – К.: Музична Україна, 1980.
63. Канерштейн М. Вопросы дирижирования. – М., 1972.
64. Кан-Шпейер Руководство по дирижированию//Дирижерское исполнительство. – М., 1976.
65. Канн Э. Элементы дирижирования. Л.: Музыка, 1980.
66. Кардашова А. С. Опережающее отражение действительности//Вопросы философии. – 1981. – № 7.
67. Кириленко Г. Л. Проблема исследования жестов в зарубежной психологии//Психологический журнал. – 1987. – № 4
68. Карпілівська С. Я., Мітельман Р. Й., Синявський В. В., Ткаченко О. М., Федоришин Б. О. Основи професіографії: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1997. – 148 с.
69. Карс А. История оркестровки. – М., 1990.
70. Кашкин Н. Д. Сергей Иванович Танеев и Московская консерватория // Муз. современник. – 1916. – № 8.
71. Клемперер Отто. Беседы об искусстве//Советская музыка. – 1989, № 3.
72. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы. – Казань, 1969, - 287 с.
73. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение. – К., 1990. – 248 с.
74. Колесса М. Ф. Основи техніки диригування. – К.: Музична Україна, 1993.
75. Колесса М. Навчання студента-диригента в класі по спеціальності// Українська музика. – К.: Музична Україна, 1972.
76. Комісаров О. В. Музична педагогіка: галузеві стандарти освіти як складова діяльності НМАУ. – В кн.: Музична освіта в Україні: теорія і практика// Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. – Вип. 29. – К., 2003.
77. Кондрашин К. П. О дирижерском искусстве. – Л.; М., 1970.
78. Кондрашин К. П. Мир дирижера (Технология вдохновения)/Беседы с кандидатом психологических

- наук В. Ражниковым. – Л.: Музыка, 1976.
79. Корыхалова Н. П. Интерпретация музыки. – Л., 1979.
 80. Косачева Р. Из бесед с Г. Н. Рождественским//Мастерство музыканта исполнителя. – М., 1976.
 81. Кофман Р. И. Виховання диригента: психологічні особливості. – К.: Музична Україна, 1986.
 82. Краузе Э. Рихард Штраус. – М., 1961.
 83. Кречко М. М. Слово про колегу//Музыка, 1994, № 5.
 84. Кречко М. М. Думкою окрилені літа// Музыка, 200, № 6. – С 24-26
 85. Кузьмина Н. В. Акмеология – новая область научных знаний // Профессионализм педагога. Ижевск; СПб, 1992.
 86. Лаврентьева И. Вокальные формы в курсе анализа музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1978.
 87. Лазер А. Современный дирижер. – М.: Музыка, 1975.
 88. Лайнсдорф Э. В защиту композитора: Альфа и омега искусства интерпретации. – М., 1988.
 89. Леонардо да Винчи. Избранные произведения. Т. 2. – М.; Л., 1935.
 90. Ливанова Т. История западно-европейской музыки до 1789 года. – Т. I. – М.: Музыка, - 1983. – С 696.
 91. Лонг М. За роялем с Г. Форте. За роялем с М. Равелем. За роялем с К. Дебюсси//Исполнительское искусство зарубежных стран. Вып. 9. – М., 1981.
 92. Мазель Л. Вопросы анализа музыки. – М.: Советский композитор, 1978.
 93. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1986. – 528 с, нот.
 94. Макаренко Г. Творчість диригента: естетико–мистецтвознавчі виміри. – К., 2005.
 95. Малер Густав. Письма. Воспоминания. – М., 1964.
 96. Малозьомова О., Гусарчук Т. Покликання: Життя і творча діяльність О. С. Тимошенка. – К.: Музична Україна, 2002.
 97. Малько Н. А. Основы техники дирижирования. – М.-Л.: Музыка, 1965.
 98. Малько Н. А. Воспоминания. Статьи. Письма. – Л., 1972.
 99. Маркевич И. Высказывания//Исполнительское искусство зарубежных стран. Вып. 5. – М., 1970.
 100. Маркевич И. Дирижирование – это тоже наука (Беседа с И Маркевичем). Муз. Кадры. – 1966. 31. 10.
 101. Маталаев Л. Основы дирижерской техники. – М.: Советский композитор, 1986.
 102. Меньков А. Н. С. Голованов – интерпретатор «Бориса Годунова» М. П. Мусоргского//Муз. исполн. и современность. Вып. 1. – М., 1988.
 103. Медынь Я. Методика преподавания дирижерско-хоровых дисциплин. – М.; Музыка, 1978.
 104. Минин В. Ближе к практике // Сов. музыка., 1975. - № 2. – С. 85 – 88
 105. Минин В. Н. Еще о подготовке хормейстеров. – М., Советская музыка, № 8, 1966.
 106. Михайлов М. Этюды о стиле в музыке. – Л., 1990. – 288 с.
 107. Михайловский В. А. Педагогика высшей школы: Учебное пособие. – Харьков: ХГУ, 1991. – 187 с.
 108. Москаленко В. Г. До визначення поняття «Музичне мислення»//Українське музикознавство. – Вип. 28. – К.: НМАУ, 1998.
 109. Мравинский Евгений. Записки на память: Дневники. 1918 – 1987. – С.-П.:Искусство – СПб, 2004
 110. Музыкальное исполнительство. Вып. 1 – X. – М.
 111. Музыкальное исполнительство и современность. Вып. 1. – М., 1988
 112. Мусин И. А. Техника дирижирования. – Л.: Музыка, 1967.
 113. Мусин И. О. О воспитании дирижера: Очерки. – Л.: Музыка, 1987. – 247 с
 114. Мюллер Т. Ф. Гармония: Учебник. – М., 1981. – 295 с, нот.
 115. Мюнш Ш. Я – дирижер. – М.: Музгиз, 1982.
 116. Навчальні плани НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К., 2006.
 117. Назаров А. Ф. Цезарь Антонович Кюи. – М., 1989.
 118. Назайкинский Е. Логика музыкальной композиции. – М.: Музыка, 1982.
 119. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. – М., 1961.
 120. Немеровский А. Пластическая выразительность актера. – М., 1988.
 121. Никольская- Береговская К. Ф. Развитие школы хорового пения в России. – М., 1974. – 175 с.
 122. Новикова Э. Тобиас Маттей//Муз. исполнительство. Вып. 7. – М., 1972.
 123. Новикова Л. И. Педагогика детского коллектива. – М., 1978. – 144 с.
 124. Ольхов К. А. Вопросы теории дирижерской техники и обучения хоровых дирижеров. – Л.: Музыка, 1979.
 125. Ольхов К. А. Теоретические основы дирижерской техники. – Л., 1984. – 160 с.
 126. О музыкальном исполнительстве. Сб. статей. – М., 1959.
 127. Онеггер А. О музыкальном искусстве. Сб. статей. – М., 1979.
 128. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: Навчальний посібник / А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий, В. А. Козаков та ін. – К., 1993.
 129. Орлов Ю. М. Восхождение к индивидуальности: Кн. для учителя. – М., 1991. – 287 с.
 130. Остапенко Л. В. Система розвитку творчих якостей особистості // Нова педагогічна думка: Наук.-метод. журнал, 1999. - № 3. – С. 19 – 24.
 131. Пазовский А. М. Записки дирижера. – М.: Музгиз, 1966.

132. Памяти Н. М. Данилина. Сб. статей. – М.: Сов. комп., 1986. – 312 с.
133. Петровский В. А. Личность в психологии. Парадигма субъектности. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
134. Петровський О. Ю. Комплексний підхід з питань диригентсько-хорової підготовки студентів // Дослідження проблем професійної підготовки вчителя музики: Зб. наук. пр. – К., 1981. – 134 с.
135. Пігров К. керування хором. – К.: Образотворче мистецтво, 1956.
136. Поздняков А. Б. Дирижер-аккомпаниатор//Институт им. Гнесиных. – М., 1975.
137. Покровский Б. Размышления об опере. – М., 1979.
138. Поляков О. И. Язык дирижирования. – Киев: Музична Україна, 1987.
139. Попова Т. В. О музыкальных жанрах. – М., 1981. – 128 с.
140. Протопопов В. В. Позднее симфоническое творчество С. В. Рахманинова// С. В. Рахманинов. – М., 1947.
141. Протопопов В. В. История полифонии в ее важнейших проявлениях. – М.: Музгиз, 1962.
142. Птица К. Заметки педагога // Сов. Музыка, 1965. - № 1. - С. 52 – 63.
143. Птица К. Б. Мастера хорового искусства в Московской консерватории. – М., 1970.
144. Ражников В. Г. Психология творческого процесса дирижера: Автореф. дис... канд. псих. наук. – М., 1973. – 18 с.
145. Ражников В. Кирилл Кондрашин рассказывает о музыке и жизни. – М., 1989.
146. Рахлин Натан: Статьи. Интервью. Воспоминания. – М., 1990.
147. Римский-Корсаков Н. А. Основы оркестровки. – М., 1956.
148. Римский-Корсаков Н. А. ПСС – М.: Музгиз, 1963. – Т. 2. – 280 с.
149. Римский-Корсаков Н. А. Эпидемия дирижерства. – М.: Музгиз, 1963.
150. Рождественский Г. Дирижерская аппликатура. – Л.: Музыка, 1974.
151. Рождественский Геннадий. Мысли о музыке. – Л.: Музыка, 1975. - М., 1976.
152. Рожок В. І. Стефан Турчак: Диригент, митець, громадянин. – Харків, 1994.
153. Рожок В. І. Сонячний маестро. – К., 2006.
154. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навч. посібник. – К.: Интерпроф, 2002. – 270 с.
155. Руссо Жан-Жак. Об искусстве. М.; Л., 1959.
156. Ручьевская Е. Слово и музыка. – Л., 1960.
157. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. – СПб, 1998.
158. Самосуд С. А. Статьи. Воспоминания. Письма. – М., 1984.
159. Светланов Е. Музыка сегодня. – М., 1985.
160. Свинцов В. И. Смысловый анализ и обработка текста. – М., 1979.
161. Серебри А., Шип В. Хормейстер-педагог // Музыка. – 1980. - № 4. – С. 24.
162. Серов А. Н. Избранные статьи. Т. 1. – М.; Л., 1950.
163. Серганюк Ю., Серганюк Л., Їжак В. Методика аналізу хорових творів. - Івано-Франківськ, 1992. – 112 с.
164. Серая Г. А. Професійне становлення студента в процесі музичної інтерпретації: Зб. наук. пр. – Вісник КНУКІМ, Серія „Педагогіка”, Вип. № 2. – К., 2000. – С. 57 – 68.
165. Сивизьянов А. Проблемы мышечной свободы дирижера хора. – М.: Музгиз, 1983
166. Сидельников Л. Большой симфонический оркестр Центрального телевидения и всесоюзного радио. – М., 1981.
167. Сидельников Л. Академический симфонический оркестр Союза ССР. – М., 1986
168. Сидельников Л. Отечественное симфоническое исполнительство: проблемы и история//Музыкальное исполнительство и современность. – Вып. 1. – М., 1988.
169. Сидельников Леонид. Симфоническое исполнительство: эстетика и теория. Исторический очерк. – М., 1991.
170. Симакова Н. Вокальные жанры эпохи Возрождения. – М.: Музыка, 1985. – С 360.
171. Симонов П. В. Метод к. С. Станиславского и физиология эмоций. – М., 1962.
172. Симонов П. Ф. Темперамент – характер – личность. – М., 1984.
173. Скребков С. Художественные принципы музыкальных стилей. – М., 1973.
174. Скребкова-Филатова М. Фактура в музыке. – М., 1985.
175. Соколов А. Музыкальная композиция XX века: диалектика творчества. – М., 1992. – 230 с, нот.
176. Соллертинский И. Музыкально-исторические этюды. – Л., 1965.
177. Способин И. Музыкальная форма. – М.: Музыка, 1967.
178. Станиславский К. С. Работа актера над собой / Собр. соч. в 8 томах. – Т. 3., Ч. II. – М., 1955.
179. Танеев С. И. Из научно-педагогического наследия. – М., 1967.
180. Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий. – М., 1961.
181. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. – М., 1947, 1985. – 320 с.
182. Тимофеев Ю. Руководство для начинающего дирижера. – М.: Музыка, 1935.
183. Ткаченко Г. Й. 3 історії становлення кафедри хорового диригування Київської консерваторії // Українське музикознавство: Респ. міжвуз. наук.- мет. зб. – К.: Музична Україна, 1990. – Вип. 25. – С. 16 – 26.
184. Тюлин Ю. Учение о музыкальной фактуре и фигурации. – М: Музыка, 1976.

185. Уколова Л. И. Дирижирование. Учебное пособие. – М., 2003.
186. Фуртвенглер В. Из литературного наследия//Исполнительское искусство зарубежных стран. Вып. 2. – М., 1966.
187. Хайкин Б. Беседы о дирижерском ремесле. Статьи. – М.: Советский композитор, 1984.
188. Хлебнікова О. В. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури: Автореф. дис... канд. пед. наук. – К., 1998. – 24 с.
189. Холопова В. Фактура. Очерк. – М., 1979.
190. Холопова В. Формы музыкальных произведений. – М., 1999.
191. Цагарелли Ю. А. Психология музыкально-исполнительской деятельности: Дис... докт. психол. наук. – С.-Петербург., 1989. – 420 с.
192. Цуккерман В. Музыкальные жанры и основы музыкальных форм. – М., 1964.
193. Шеметов П. Школа концертно-дирижерского искусства. – Харків: Лівий берег, 2004.
194. Шерхен Г. Учебник дирижирования//Дирижерское исполнительство. – М., 1976.
195. Шип С. В. Музична форма від звуку до стилю: Навч. посібник. – К.: Заповіт, - 176 с.
196. Шульпяков О. Музыкально-исполнительская техника и художественный образ. – Л., 1986.
197. Штраус Р. Размышления и воспоминания//Исполнительское искусство зарубежных стран. – Вып. 7. – М., 1975.
198. Эликсир жизни – музыка. Герберт Караян о себе.//Муз. жизнь. – 1983. № 15.
199. Юзефович В. С Рождественским о Рождественском//Муз. исполнительство. – Вып. 10. – М., 1979.
200. Юзефович В. Беседа с Ю. Темиркановым//Сов. музыка, 1976.
201. Юрлов А. Статьи и воспоминания. Материалы.. – М., 1983.
202. Яворский Б. Л. Избр. труды. – Т. 2, ч. 1. – М., 1987. – 365 с.
203. Яковлев Вас. Чайковский-дирижер//Сов. музыка, 1940. № 5-6.
204. Якубяк Я. Аналіз музичних творів: Музичні форми. – Ч. 1. – Тернопіль: Знання, 1999.